

رسیدگی‌های جزایی در نظام رسانه ای شدن

تالیف

دکتر علی رزمان

مدرس دانشگاه

انتشارات قانون‌یار

۱۳۹۶

فهرست مطالب

مقدمه

بخش اول

بازنمایی رسانه ای جرم چهارچوب مفهومی ،
ویژگی ها و پیامد ها

بخش دوم

تاثیر رسانه ای شدن جرم بر رسیدگی کیفری

بخش سوم

تاثیر رسانه ای شدن جرم بر قرارهای تامین
کیفری و تعیین مجازات

مقدمه

اول اینکه با صنعتی شدن جوامع و بالا رفتن هزینه های انتشار رسانه های ابتدایی جمع آوری منابع مالی به عنوان مهمترین اهداف رسانه ها در دستور کار آن ها قرار گرفت و بازار جذب آگهی تبلیغاتی به عنوان اصلی ترین منبع جذب درآمد مورد توجه مدیران رسانه ها قرار گرفت. دوم اینکه با گسترش شهرنشینی و افزایش ساعات کاری از ارتباط مستقیم افراد با جامعه کاسته شد و نیازهای آموزشی ، سرگرمی و تجاری نیز از طریق رسانه ها به عنوان واسطه بین افراد و جامعه تامین شد در نتیجه مدت کمتری

به بازتاب اخبار مربوط به رخداد های جامعه اختصاص داده شد. پدیده های مجرمانه علاوه بر ظرفیت بالا در تامین جذابیت برنامه های رسانه ها در جذب مخاطب بیشتر در رقابت با سایر رسانه ها نیز موثر بودند . به همین دلیل اخبار مربوط به پدیده های مجرمانه در دستور کار رسانه ها قرار گرفتند. با توجه به فراوانی زیاد اخبار جنایی و ظرفیت محدود رسانه ها در بازنمایی این اخبار ، انتخاب اخبار جنایی بر اساس معیار هایی که موجب جذب مخاطب می شود انجام می گیرد که به آن ارزش خبری گفته می شود . این امر باعث شده روند بازنمایی اخبار جنایی کاملاً

گزینشی بوده و فقط رخداد هایی که دارای ارزش خبری بالایی هستند برای بازنمایی انتخاب شوند.

خبرنگاران برای تامین جذابیت گزارش های خود به جذابیت ذاتی وقایع اکتفا نکرده و با استفاده از روش های مختلف سعی کردند تا از حداقل زمان بیشترین استفاده را ببرند. در این راستا محتوای بازنمای رسانه ای جرایم ویژگی های منحصر به فردی دارا شده است. خبرنگاران در گزارش های خود در تلاش هستند، حکایتی داستان گونه از رخداد های جامعه را بازتاب

دهند. به همین دلیل در اخبار رسانه ای ساده و روان بودن متن گزارش اهمیت ویژه ای دارد. ساده بودن متن گزارش درک مفهوم آن را برای مخاطب آسان تر می کند و با توجه به محدود بودن زمان افراد در ارتباط با رسانه ها مطلوبیت بیشتری نیز برای مخاطبان دارد. خبرنگاران برای افزایش جذابیت پدیده های مجرمانه از روش هایی مانند انتخاب صفت های دلهره آور برای پرونده های خشونت آمیز بر میزان ارزش خبری آن می افزایند. عناوینی مانند ((خفاش شب)) ، ((عقرب سیاه)) ، ((شیاطین باغ وحشت)) و ((خفاش جنایتکار)) ، ((کفتار شهر)) ، ((کرکس

پیر)) و ... در همین راستا در دهه های اخیر مورد استفاده ی خبرنگاران قرار گرفته است. اقدام دیگری که خبرنگاران در این جهت انجام می دهند عدم بازتاب کامل واقعه خبری است. در جهت رعایت سادگی متن گزارش خبرنگاران از آوردن هرگونه مطلب یا اصطلاح فنی از اصطلاحات حقوقی که جمله که موجب پیچیدگی متن گردد خود داری می کنند در نتیجه محتوای رسانه ها فاقد جنبه های علمی و کارشناسی هستند. این امر به دلیل این است که علاوه بر اینکه مخاطب با محدودیت زمانی رو به

رو است ، مدیران رسانه ها نیز با پذیرفتی
کارکرد های متنوع فرصت کمتری در بازتاب
اخبار دارند و نمی توانند تمام جنبه های واقعه را
پوشش دهند. ایدئولوژی حاکم بر رسانه ای
عامل دیگری است که بر گزارش خبرنگار و
تفسیر و نحوه بازتاب وقایع مجرمانه تاثیر گذار
است .

وجود این ویژگی ها در بازنمایی رسانه ای
جرائم پیامدهای متعددی به دنبال دارد. یکی از
پیامدهای بازنمایی رسانه ای جرائم افزایش نتایج
جرم به خصوص ترس از جرم در جامعه است.
تاثیر بازنمایی رسانه ای در این امر زمانی بیشتر

می شود که ، خبرنگاران با توجه به ارزش خبری بالای جرایم خشونت آمیز و جنسی سهم زیادی از اخبار رسانه ای را به این جرایم اختصاص می دهند. این نوع جرایم به دلیل اینکه خطر ناشی از آنان برای تمام افراد جامعه ملموس است تاثیر قابل توجهی در جامعه دارد. بازنمایی پدیده های مجرمانه در پوشش اخبار رسانه ای و برنامه های جاری موجب می شود که افراد مستعد ارتکاب جرم شیوه های ارتکاب جرایم را فرا گرفته و با الگو برداری از محتوای مجرمانه رسانه ها اعمال مجرمانه خود را مرتکب شوند. علاوه بر این در

جرائمی که ارتکاب آن دارای قبح اجتماعی بالایی است ، بازتاب این جرایم موجب از بین رفتن قبح اجتماعی عمل و از دست دادن پشتوانه اجتماعی در دراز مدت می گردد.

وجود فضای رقابتی بین رسانه ها در جذب مخاطب موجب شده پدیده های مجرمانه با توجه به جذابیت ذاتی که دارند ، مورد توجه خبرنگاران و مدیران رسانه های خبری قرار گرفته و حجم بیشتری را نسبت به گذشته در برنامه های خبری به خود اختصاص دهند. روند بازنمایی جرایم در رسانه ها تحت تاثیر عوامل متعدد مانند گزینشی بودن انتخاب جرایم ، سطح

پایین علمی گزارش ها و نگرش سیاسی حاکم
بر رسانه قرار می گیرد و در نهایت موجب تمایز
بازنمایی رسانه ای جرایم با واقعیت مجرمانه می
گردد. در این کتاب سعی شده تا جنبه های
مختلف بازنمایی رسانه ای جرایم و تاثیر گذاری
آن بر رسیدگی کیفری و تعیین مجازات مورد
بررسی قرار گیرد.

برای دست یابی به اهداف این کتاب یافته های
تحقیقات میدانی به سه روش بررسی شده است:
الف) تحلیل محتوای بازنمایی رسانه ای جرایم از
طریق جمع آوری اخبار مربوط به جرایم رسانه

ای شده. ب) تجزیه و تحلیل اسناد و مدارک قضایی شامل آرای دادگاه ها ، قرار های تامین کیفری ، روند اجرای احکام در بیش از ۳۰ پرونده کیفری. ج) مصاحبه با قضات دادسرا و دادگاه و مقایسه عملکرد آن ها در پرونده های مشابه با جرایم رسانه ای شده.

یافته های این اثر علمی حاکی از آن است که تبعیت بازنمایی رسانه ای جرم از الگویی متفاوت نسبت به آمار رسمی، بر متغیر هایی مانند ترس از جرم ، عوام گرایی کیفری ، ترویج سطحی نگری و افزایش نرخ جرایم تاثیر گذار است. بازنمایی رسانه ای جرم منجر به شکل

گیری افکار عمومی شده و رسانه ها مقامات عدالت کیفری را در همسویی با افکار عمومی تحت فشار قرار می دهند. در مرحله رسیدگی این تاثیر گذاری در غالب نقض معیارهای دادرسی عادلانه مانند استقلال و بی طرفی دادگاه ، رعایت مقتضیات اصل برائت، داشتن زمان و امکانات کافی برای دفاع و نقض حریم خصوصی طرفین مشاهده می شود. در مرحله تعیین مجازات مقامات عدالت کیفری در پیروی از افکار عمومی گرایش به انتخاب مجازات های

تنبیهی ، افزایش میزان مجازات و اجرای علنی مجازات ها را دارند.

با وجود تمام این محدودیت ها در محتوای اخبار رسانه ای جرایم افراد جامعه اطلاعات خود در خصوص جرایم را از رسانه ها دریافت می کنند و در نتیجه افکار عمومی بر اساس بازنمایی رسانه ای جرایم و منطبق با الگوهای حاکم بر آن شکل می گیرد . انتخاب صفت های دلهره آور و ترسناک در اخبار موجب می شود که مردم جامعه متهم را به دید موجود غیر انسانی بنگرند و شدیدترین واکنش ها را علیه آن تقاضا کنند . از طرفی با توجه به نا کامل بودن گزارش های

رسانه ها از جریان رسیدگی کیفری و فقدان جنبه علمی و کارشناسی در تحلیل این اخبار ، افراد جامعه درک کامل و کافی از واقعه مجرمانه ندارند و رسانه های خبری نیز در راستای نزدیکتر نشان دادن خود به مردم این دیدگاه ها را به عنوان افکار عمومی بازتاب داده و مسئولان عدالت کیفری را در اتخاذ تدابیر همسو با این خواسته ها تحت فشار قرار می دهند. اهمیت سیاسی پیدا کردن افکار عمومی موجب شده تا مقامات عدالت کیفری در مرجع قانون گذاری و دستگاه قضایی از این تمایلات پیروی کرده و

سیاست هایی را در پیش بگیرند که با انتظارات مردم همخوانی بیشتری دارد و رضایت بیشتری را از عملکرد آن ها در بین مردم موجب می گردد که به این امر عوام گرایی کیفری گفته می شود.

یکی از مهمترین جلوه های این تاثیر پذیری در قوه قضاییه ، نقض موازین دادرسی عادلانه در جرایم رسانه ای شده است. پرداختن گسترده رسانه ها به اخبار مربوط به برخی جرایم در دهه های اخیر و بازتاب دادن انتظارات مردم در گزارش های خود ، که بیشتر ساخته بازنمایی رسانه ای جرم هستند تا تحلیل ها و نظریه های کارشناسی، موجب شده ، مقامات دستگاه قضایی

در پیروی از این دیدگاه ها تحت فشار قرار
گیرند . با توجه به اینکه دیدگاه های مردمی که
بازتاب داده می شود فاقد جنبه کارشناسی و
علمی است در مواردی با معیار های دادرسی
عادلانه در تضاد قرار می گیرند. بر اساس موازین
دادرسی عادلانه هم دادگاه از نظر ساختاری و
هم قاضی دادگاه به طور فردی باید استقلال
کامل داشته باشند و تشکیل دادگاه و انتخاب
قاضی دادگاه برای رسیدگی باید بر اساس
روندی قانونی و از پیش تعیین شده باشد. این در
حالی است که در پرونده هایی که جنبه رسانه ای

پیدا کرده اند مانند ((فساد مالی اخیر ، قتل میدان کاج سعادت آباد تهران ، قتل روح الله داداشی ، تجاوز گروهی در خمینی شهر اصفهان و کاشمر خراسان)) شاهد تشکیل دادگاه های ویژه برای رسیدگی به این جرایم و انتخاب قضات خاص برای این پرونده ها بدون پیش بینی در قوانین بوده ایم . فقدان استقلال دادگاه ها قضات در چنین پرونده هایی موجب می شود که آن ها در مقابل افکار عمومی و رسانه ها نیز استقلال خود را از دست بدهند . نتیجه این امر در بعضی موارد خارج شدن قضات از موضع بی طرفی و اظهار نظر و یا اتخاذ تصمیم به طور جانبدارانه و به دور

از شان قاضی دادگاه است. علاوه بر این ، با تحت فشار قرار گرفتن قضات ، آن ها اجازه می دهند تا از پرونده گزارش توسط خبرنگاران تهیه شود . تهیه این گزارش ها از پرونده پیامد های متعددی دارد که بسته به مرحله روند رسیدگی متفاوت است. در مرحله دادرسی با توجه به لزوم محرمانه بودن تحقیقات ، معمولا اجازه تهیه گزارش داده نمی شود، اما در پرونده متهم معروف به خفاش شب که جنبه رسانه ای پیدا کرده بود شاهد تهیه گزارش های متعدد از مرحله تحقیقاتی بودیم که نتیجه این امر تاخیر

زیاد در دستگیری مجرم بود. همچنین این گزارش ها موجب می شوند که شهود در یاد آوری جزئیات واقعه تحت تاثیر بازنمایی رسانه ای جرم با مشکل رو به رو شوند. یکی از اصول دیگر دادرسی عادلانه که در بازنمایی رسانه ای جرایم نقض می شود ، اصل براءت است. رعایت اصل براءت اقتضا دارد ، مشخصات متهمی که هنوز مجرمیت او در دادگاه ثابت نشده منتشر نشود . با این وجود با توجه به اینکه ذکر جزئیات متهم علاوه بر پاسخ به کنجکاوی های مخاطبین جنبه داستانی گزارش را نیز تقویت می کند، در گزارش های رسانه ای از وقوع جرایم و جلسه

رسیدگی به آن در رسانه ها شاهد اشاره به مشخصاتی مانند نام ، نام خانوادگی ، القاب و شغل و منصب متهمین هستیم. در گزارش های رسانه ای حتی گاهی اوقات تصاویر متهمین و جلسه دادرسی با وجود منع قانونی منتشر می شود. یکی از حقوق دفاعی متهم داشتن مهلت و امکانات کافی برای دفاع در برابر اتهام است که مستلزم دادن مهلت کافی برای دفاع ، استفاده از مشاوره وکیل مدافع و رسیدگی به ادله پیشنهادی بدون تبعیض قائل شدن بین طرفین است. در پرونده های کیفری نیز یکی از طرفین دادستانی

به نمایندگی از جامعه است که در مرحله دادسرا دارای اختیارات زیادی است و متهم به عنوان طرف دیگر رسیدگی در مرحله دادگاه که دارای جنبه ترافعی است از امکانات برابر با دادستان در دفاع از بی گناهی خود دارد. در پرونده های رسانه ای شده مانند قتل میدان کاج سعادت آباد تهران و روح الله داداشی رسیدگی کیفری در پاسخ به افکار عمومی به سرعت انجام شد . تسریع رسیدگی در پرونده قتل میدان کاج سعادت آباد تهران به وضوح حق دفاع متهم را تضییع کرد به طوری که وکلای متهم در اظهارات خود بیان داشتند که پرونده را مطالعه

نکرده اند و تقاضای دادن مهلت برای مطالع پرونده و تجدید جلسه را کردند که با مخالفت قاضی دادگاه مواجه شد. همچنین در اظهارات وکلای متهم به مواردی اشاره شده بود که مراجعه به کارشناس و ترتیب اثر دادن به نظر پزشکی قانونی را لازم می نمود. اما دادگاه بدون ترتیب اثر دادن به این درخواست ها مبادرت به صدور رای نمود.

حریم خصوصی طرفین رسیدگی به عنوان یکی از معیارهای دادرسی عادلانه دارای اهمیت زیادی است که نقض آن می تواند پیامدهای

جبران ناپذیری را به همراه داشته باشد. اطلاعات مربوط به حریم خصوصی بسیار گسترده است و دارای مصادیق فراوانی است. با وجود اهمیت و لزوم در امان بودن این اطلاعات از دسترس دیگران، در گزارش های خبری اطلاعات زیادی از حریم خصوصی انسان ها در جرایم رسانه ای شده منتشر می شود. این اطلاعات عموماً در بر دارنده نکاتی هستند که از نظر جامعه ، به عنوان نکات منفی زندگی افراد شناخته می شود. مجرم و یا بزه دیده واقع شدن افراد به خصوص در جرایمی که با تحقیر بزهکار یا بزه دیده همراه است مانند جرایم جنسی و همچنین سوابق

کیفری گذشته افراد ، به عنوان نمونه بارز این
مشخصات شناخته می شوند. این در حالی است
که در جرایم رسانه ای شده به دفعات ما شاهد
نقض حریم خصوصی افراد و درج این جزئیات
در رسانه ها بوده ایم . درج مشخصات هویتی و
شغل افراد در پرونده هایی مانند قتل میدان کاج
سعادت آباد تهران ، عقرب سیاه ، خفاش شب و
به خصوص پرونده فساد مالی اخیر امری شایع در
گزارش های خبری بوده است. همچنین مراجعه
و مصاحبه با بزه دیدگان و بازماندگان آنان در
زمان ها و مکان های نامناسب مانند زمان اعدام

مجرم به خصوص در جرایم رسانه ای شده امری
مرسوم است.

بازنمایی رسانه ای جرایم موجب می شود که
افکار عمومی مطالباتی همسو با محتوای رسانه ها
از مقامات عدالت کیفری داشته باشند و با توجه
به اهمیت سیاسی پیدا کردن این خواسته ها
مسئولین عدالت کیفری در مراحل مختلف از
جمله تعیین مجازات، از خواسته های عمومی در
تصمیم گیری های خود تاثیر پذیرند. این در
حالی است که پوشش گسترده جرایم خشونت
آمیز و جنسی در رسانه ها و فقدان جنبه
کارشناسی و داستانوار بودن متن این گزارش ها

موجب می شود که مردم عادی به تعیین مجازات هایی که درجه تنبیهی بالایی دارد مانند اعدام و حبس گرایش داشته باشند و از طرفی با توجه به نداشتن اطلاع کافی در خصوص معیارهایی که در تعیین میزان مجازات مورد نظر قضات است، عدم توانایی تفکیک بین مجازات قانونی و قضایی تمایل به تعیین مجازات های تنبیهی با درجه شدت بالا را دارند. این خواسته ها تحت عنوان افکار عمومی در رسانه ها بازتاب داده می شود و اقدامات مقامات عدالت کیفری را تحت تاثیر قرار می دهند. در نتیجه تصمیمات مقامات

دستگاه قضایی در پرونده های رسانه ای شده مانند واقعه تجاوز گروهی در خمینی شهر اصفهان در غالب تعیین مجازات های شدید نمود پیدا می کند. از طرفی نیز خبرنگاران در گزارش های خود با مطرح کردن افکار عمومی راجع به سزاگرایی موجب می شوند که بستر های لازم برای اقدامات جایگزین مجازات های تنبیهی فراهم نشود. به عنوان نمونه در صورتی که در یکی از این پرونده ها به جای حبس از جریمه نقدی و یا تعلیق مجازات استفاده شود با انتقاد و واکنش شدید رسانه ها مواجه خواهد شد. مجازات های اجتماعی مانند خدمات عام المنفعه

به عنوان نمونه ای دیگر از اقداماتی که باید در بستر اجتماع انجام شود به شدت از بازنمایی رسانه ای جرم تاثیر می پذیرد. رسانه ای شدن این جرایم با توجه به گرایش همزمان مردم به مجازات های تنبیهی در این پرونده ها و درجه پایین این ویژگی در مجازات های اجتماع محور مانع از شکل گرفتن بستر های اجتماعی لازم برای اعمال این اقدامات می شود . در مرحله اجرای مجازات نیز تاثیر گذارس بازنمایی رسانه ای جرم در غالب اجرای علنی مجازات ها مانند اعدام قاتل میدان کاج سعادت آباد تهران ،

محکومین واقعه خمینی شهر اصفهان ، اعدام
محکوم معروف به بیجه ، اعدام خفاش شب و
قاتل روح الله اداشی در سالیان گذشته نمود پیدا
کرده است.

بخش اول

بازنمایی رسانه ای جرم چهارچوب

مفهومی ، ویژگی ها و پیامد ها

رسانه های خبری از بدو پیدایش همواره این ادعا را داشته اند که بیشترین اهمیت را برای علاقه مخاطبان خود در نظر دارند . به همین جهت اخبار و برنامه های جاری رسانه ها دارای تنوع زیادی است و سعی می کنند تا تمام نیازهای افراد جامعه را برآورده کنند . در همین راستا برنامه های خبری در دستور کار رسانه ها قرار گرفته است تا مردم را از آنچه در جامعه

اتفاق می افتد با خبر کنند. رخداد‌های مربوط به پدیده های مجرمانه از جمله مهمترین وقایعی هستند که در جامعه اتفاق می افتد. اخبار جنایی به دلیل اینکه همزمان علاوه بر نقش خبر رسانی رسانه با توجه به جذابیت ذاتی پدیده های مجرمانه موجب جذب مخاطب بیشتر برای مدیران رسانه ها می شود نسبت به سایر وقایع دارای اهمیت ویژه ای برای رسانه ها می باشد.

آنچه قابل توجه است خصوصیت های بازنمایی رسانه ای رخدادها در رسانه های خبری است. اتفاقاتی که در جامعه رخ می دهند تنها مواد اولیه خبرنگاران برای تهیه ی گزارش های خبری

است. در واقع هنر خبرنگاری در این است که از داده های اولیه بتواند محصول نهایی با کیفیت تری تهیه کند. این محصول نهایی همان است که به عنوان گزارش خبری در رسانه ها بازتاب داده می شود. در این میان و در فرآیند تبدیل داده های اولیه به گزارش های خبری عوامل متعددی بر شکل گیری محصول نهایی تاثیر گذار است. از جمله مهمترین این عوامل جذابیت داشتن واقعه و نیز همسو بودن آن با ایدئولوژی حاکم بر رسانه است. این عوامل موجب می شوند از میان تعداد زیادی از رخدادهای روزانه فقط

وقایعی که دارای این شرایط هستند انتخاب گشته
و در دستور کار رسانه ها قرار گیرند .

وقایع مجرمانه نیز از این اصل مستثنا نیستند .
انتخاب اخبار جنایی بر اساس این معیار ها
موجب شده که روند بازنمایی اخبار جنایی کاملاً
گزینشی بوده و فقط رخدادهایی که دارای
ارزش خبری بالایی هستند برای بازنمایی انتخاب
شوند.خبر نگاران به جذابیت ذاتی پدیده های
مجرمانه کفایت نکرده و با استفاده از روش هایی
مانند انتخاب صفت های دلهره آور برای پرونده
های خشونت آمیز بر میزان ارزش خبری آن می
افزایند. عناوینی مانند ((خفاش شب)) ،

((عقرب سیاه)) ، ((شیاطین باغ وحشت)) ،
((شیاطین باغ متروکه)) و ((خفاش جنایتکار))
در همین راستا در دهه های اخیر مورد استفاده ی
خبرنگاران قرار گرفته است.

محدودیت های رسانه ها فقط منحصر به
انتخاب وقایع مجرمانه نیست بلکه در جریان
بازنمایی این وقایع نیز رعایت برخی نکات
موجب تفاوت بیشتر رخداد اولیه با محصول
نهایی می گردند. توجه به سطح اطلاعات
مخاطبین و زمان اندک آنان برای مطالعه ی اخبار
از اساسی ترین محدودیت های رسانه ها در

بازنمایی وقایع مجرمانه می باشد . بر همین اساس
است که ساده نویسی و روان نویسی در جهت
فهم بیشتر مخاطب ، در تدوین گزارش ها مورد
توجه خبرنگاران قرار می گیرد. مهمترین مانع در
روند بازتاب پدیده های مجرمانه پیچیدگی های
فنی و علمی این امور است که بازتاب آن با متنی
ساده و عوام پسندانه نه تنها کاری مشکل بلکه
گاهی اوقات نیز غیر ممکن است. از طرفی نیز
فهم محتوای علمی گزارش ها زمان زیادی را
برای مطالعه نیاز دارد که با فرصت اندک
مخاطبان در پرداختن به رسانه ها سازگار نیست.
در نتیجه محتوای اخبار جنایی دارای دو ویژگی

برجسته ی خلاصه بودن و سادگی بیش از اندازه است. با وجود ایراداتی که بر بازنمایی رسانه ای جرایم در رسانه ها مطرح است ، مهمترین منبع دریافت اطلاعات مربوط به پدیده های مجرمانه در میان مردم رسانه ها هستند. این فرآیند موجب شکل گیری افکار عمومی در خصوص جرم و مجازات منطبق با الگوهای رایج شده در رسانه ها می گردد .

انتخاب صفت های دلهره آور و ترسناک در اخبار موجب می شود که مردم جامعه متهم را به دید موجود غیر انسانی بنگرند و شدیدترین

واکنش ها را علیه آن تقاضا کنند. رسانه های خبری نیز در راستای نزدیکتر نشان دادن خود به مردم این دیدگاه ها را به عنوان افکار عمومی بازتاب داده و مسئولان عدالت کیفری را در اتخاذ تدابیر همسو با این خواسته ها تحت فشار قرار می دهند. اهمیت سیاسی پیدا کردن افکار عمومی موجب شده تا مقامات عدالت کیفری از این تمایلات پیروی کرده و سیاست هایی را در پیش بگیرند که با انتظارات مردم همخوانی بیشتری دارد و رضایت بیشتری را از عملکرد آن ها در بین مردم موجب می گردد. تخصیص ی بارز این اقدامات تبعیت از خواسته ها و تمایلات

مردم ، تاکید بر واکنش های سخت گیرانه و مقطعی ، و پاسخ دادن به احساسات عمومی است و همین دلیل نیز به آن عوامگرایی کیفری گفته می شود. مقامات عدالت کیفری بسته به اینکه در چه مرحله از سیاست جنایی باشند میزان متفاوتی عوامگرایی را از خود نشان می دهند.

در این بخش ابتدا در فصل اول به بیان چهار چوب مفهومی و ویژگی های بازنمایی رسانه ای جرم پرداخته می شود تا معانی اصطلاحات تخصصی و نیز دامنه ی تحقیق به وضوح روشن گردد و عواملی که موثر در شکل گیری نهایی

اخبار بررسی شود و در فصل دوم مهمترین پیامدهای بازنمایی رسانه ای جرم و تاثیر پذیری دستگاه عدالت کیفری از آن توضیح داده می شود.

فصل اول : چهارچوب مفهومی، ویژگی های رسانه ای شدن جرم

در این کتاب با توجه به استفاده از مباحث علوم جامعه شناسی اصطلاحاتی مورد استفاده قرار گرفته است که با توجه به بار معنای تخصصی آنها برای درک بهتر ناگزیر از بیان مفاهیم و چهارچوب آنها هستیم. بازنمایی در معنای اصطلاحی از مفهوم لغوی و رایج خود

تفکیک شده و تنها بازتاب واقعیت نیست بلکه فرایندی است که اخبار رسانه ای در آن تولید می شود. در این فرآیند عوامل متعددی در شکل گیری محصول نهایی موثر هستند و به آن چهره ای متفاوت از رخداد اولیه می دهند.

بازنمایی رسانه ای جرم پیامد های زیادی در جامعه دارد. از جمله این پیامدها احساس ناامنی در جامعه است که پیرو وقوع جرم به وجود می آید و بر این فرض مبتنی است که در افراد جامعه با مشاهده ی بزه دیده شدن یکی از افراد جامعه این ترس و هراس به وجود می آید که شاید

قربانی بعدی آن جرم آنان باشند . این احساس ناامنی ترس از جرم نامیده می شود و منجر به شکل گیری نوعی توافق عمومی و مشترک بین مردم در خصوص جرم ارتكابی می شود که توسط بازنمایی رسانه ای جرم سامان داده می شود. این توافق عمومی همان افکار عمومی در خصوص جرایم رسانه ای شده است . افکار عمومی به شدت تحت تاثیر بازنمایی رسانه ای قرار دارد و رسانه ها نیز با برجسته و با اهمیت نشان دادن آن موجب می شوند که مقامات عدالت کیفری نیز نسبت به آن واکنش نشان داده و با آن هماهنگ گردند. این هماهنگی در غالب

اتخاذ تدابیر همسو با افکار عمومی و عوام
پسندانه نمود پیدا می کند که به آن عوامگرایی
کیفری گفته می شود .

بازتاب اخبار جنایی در رسانه ها تحت تاثیر
عوامل متعدد خصوصياتی متمایز از سایر اخبار
پیدا کرده است. این ویژگی ها در جهت انطباق
و همسو شدن رسانه ها با تحولات جامعه است .
رسانه ها به منظور رقابت با سایر رسانه ها در
جذب مخاطب تلاش می کنند اخبار و وقایعی را
بازتاب دهند که دارای ارزش خبری بالایی بوده
و برای مخاطبان خود جذابیت داشته باشد تا آن

ها را از انتخاب رسانه ی خود ترغیب کنند به این منظور حتی خبرنگاران در گزارش های خود به جذابیت ذاتی وقایع انتخاب شده اکتفا نکرده و با استفاده از روش های مختلف سعی در افزایش جذابیت و ارزش خبری گزارش های خود دارند . ظرفیت و توانایی رسانه ها نیز در بازنمایی وقایع محدود است و فقط بخشی از این وقایع را می توانند بازتاب دهند. این امر موجب شده که رخدادهای خاصی به صورت گزینشی انتخاب شوند و بازتاب رسانه ای جرایم از واقعیت های جامعه فاصله بگیرد .

محتوای اخبار رسانه ای جرایم نیز متمایز از سایر اخبار است. جرایم جنسی و جرایم خشونت آمیز به به دلیل درجه بالای خطر و ارزش خبری در اولویت رسانه ها قرار می گیرند که نتیجه این امر اختصاص سهم بیشتری به این جرایم در رسانه ها نسبت به میزان آمار واقعی این جرایم در جامعه است. بزرگنمایی جرایم خشونت آمیز در رسانه ها اولین نتیجه توجه به جرایم خشونت آمیز است. در این فصل تلاش بر این است که چهارچوب مفهومی و دقیق اصطلاحات تحقیق تشریح گردد و سپس معیارهای گزینش اخبار

جنایی و محتوای این اخبار مورد بررسی قرار گیرد.

مبحث نخست : چهارچوب مفهومی

یکی از اصطلاحات پر کاربرد تحقیق ، رسانه است. رسانه ها در ابتدا دارای کارکرد ساده ی انتقال پیام و عموماً به شیوه ی بازتاب اخبار بودند. رسانه ها با مرور زمان و در بطن جامعه و همسو با تحولات جامعه متحول شدند. محتوای این رسانه ها به سمت تنوع و در پیش گرفتن کارکرد های آموزشی ، علمی ، سرگرمی دگرگون شد . از طرفی رسانه ها با استفاده از تکنولوژی جدید امکانات بهتری را با فرصت

کمتر در اختیار مخاطبان خود قرار می دادند. در کتاب حاضر رسانه طیف وسیعی از وسایل ارتباطی مانند روزنامه ، مجله ، کتاب ها ، رادیو ، تلویزیون ، اینترنت را شامل می شود.

رسانه های خبری اخبار مربوط به برخی از جرایم را به شدت پیگیری می کنند و تمام مراحل آن را از هنگام وقوع تا اجرای حکم و مجازات مجرم با تمام جزئیات مورد پوشش قرار می دهند . پرونده ی قتل میدان کاج سعادت آباد تهران و روح الله داداشی نمونه بارز این پرونده ها

هستند . پرداختن رسانه ها به اخبار مربوط به این
جرائم رسانه ای شدن جرم نام دارد.

انتخاب پرونده های جنایی که جنبه رسانه ای
پیدا می کنند بستگی به میزان مطابقت آن پرونده
با معیار ها و شرایطی دارد که مورد توجه مدیران
رسانه ها است و در نهایت منجر به استقبال بیشتر
مخاطبان از خبر آن واقعه می شود. تاکید بر این
معیار ها باعث شده تا وقایع از حیث میزان انطباق
با آن ها بررسی شوند و هرچه پرونده مورد نظر با
این معیار ها هماهنگی بیشتری داشته باشد ارزش
خبری آن بالاتر است و احتمال انتخاب آن در
سبد خبری افزایش پیدا می کند.

گفتار اول: سیر تحول رسانه

رسانه ها در ابتدا به شکلی ساده انتشار می یافتند و در پوشش مجلات یا روزنامه های کم تیراژ به انتقال اخبار اقدام می نمودند. در این دوره رسانه ها دارای محتوایی ساده و غیر پیچیده بودند اما به مرور زمان و همراه با متنوع شدن اشکال ظاهری آن ها محتوای رسانه ها نیز به سمت پیچیده شدن حرکت کردند در پوشش اطلاعات خبری ، عقاید و نظرات سیاسی و ایدئولوژیک و ... انتشار یافتند.